

רב נחמן בר יצחק אמר: מהכא ילפינן שאם מלאה זו — חרבה זו, דכתיב ביעקב ועשיו: "ולאום מלאום יאמין", חזינן שלעולם לא ישוו בגדולה. אלא, כשזה קם — זה נופל [רש"י בחומש] 195.

ועוד אמר רבי יצחק: מאי האי דכתיב: "יוחן רשע כל למד צדק"? [וסיפא דקרא: "בארץ נכחות יעול, ובל יראה גאות ה'"].

כך הוא ביאור המקרא:

אמר יצחק אבינו לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יוחן עשוי! ו"יוחן" — לשון חינם הוא. דהיינו, תן לו מתנת חינם, על אף שאינו ראוי לכך].

אמר לו הקדוש ברוך הוא: רשע הוא!

אמר לו יצחק: כל למד צדק? וכי אין מי שילמד עליו צדק? 196?

אמר לו הקדוש ברוך הוא: בארץ נכחות יעול. כלומר, עתיד הוא להחריב את ירושלים וארץ ישראל 197.

אמר לו יצחק: אם כן, כל יראה גאות ה'.

ואמר רבי יצחק: מאי האי דכתיב: "אל תתן ה' מאווי רשע, זממו אל תפק ירומו סלח"?

אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם: אל תתן לעשו הרשע תאות לבו.

זממו [זמם הוא כמין טבעת שנותנין בחוטמה של אנקה 198, ונמשכת על ידי אותה טבעת. שמתוך חוזקה של האנקה, אינה משתמרת אלא בו] אל תפק מחוטמו — זו 1-1 גרממיא [שם מלכות] 199 של אדום. שאלמלי [שאליו] הן יוצאין — מחריבין כל העולם כולו.

ואמר רבי חמא בר חנינא: תלת מאה קטירי תנא [קשורי כתר מלכות] איכא בגרממיא

שתחרב עיר זו מיושביה, יהיו מי שיהיו. ואתא רנב"י וקאמר, דעיקר הקפידא על המלכות, שלעולם לא ישוו המלכויות בגדולה.

196. ובכן יהודיע כתב, דה"ק יצחק: ודאי אין מי שילמד עליו צדק, וא"כ, הוי דינא ד"פתחו כולם בחובה — זכאי!"

197. ד"נכוחות" — לשון דבר יושר וראוי הוא [מצודת ציון, ישעיה נ"ט י"ד].

198. היא מין גמל [עיי' שבת נ"א:].

199. ועיי' בחי' ר"י עמדין [בסוף המסכת] שכתב דהיינו גרמניא, שהיא אשכנז שלנו.

מה שכתב חובת הלבבות [בשער הפרישות], שכפי שא"א לאדם להחזיק בכלי אחד אש ומים, כן לא יתכן להיות בלב האדם תאות העוה"ז והעוה"ב, כי הנה צורות זו לזו. ועפ"י זה אפשר לומר כי "קסרי" הוא שם כינוי לעוה"ז, ו"ירושלים" — הוא כינוי לעוה"ב. וזהו שאמרו, שאם יאמר לך אדם שחרבו שתיהן, או ישבו שתיהן בלבו — אל תאמן. כי לא יתכן להיות זאת כאמור. וע"ע במפרשים שם [יחזקאל כ"ו ב'].

195. ביאר באיי הים, דמשמעות דורשין — איכא בנייהו. דמאן דאמר דילפינן מקרא ד"אמלאה החרבה", קסבר שעיקר הקפידא הוא על המקומות, שלא תתמלא עיר זו — עד

והני מילי — בדברי תורה דווקא. אבל במשא ומתן — סייעתא הוא מן שמיא, ואינו תלוי דווקא ביגיעה, שיש יגע — ואינו מוצא.

ולדברי תורה נמי, לא אמרן דכל היגע ודאי ימצא — אלא לחדודי, להבין ולחדד בלימודו. אבל לאוקמי גירסא, שלא תשתכח ממנו — סייעתא מן שמיא היא²⁰³, ויש שיגע — ואינו מוצא.

ועוד אמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו, אל תתגרה בו באותה שעה²⁰⁴. שנאמר: "אל תתחר במרעים".

ולא עוד, אלא שדרכיו מצליחין. שנאמר: "יחילו [יצליחו] דרכיו ככל עת". והיינו, באותה עת שמזלו משחק לו.

של אדום. ותלת מאה ושיתין וחמשה²⁰⁰ מרזבני [דוכסים] איכא ברומי.

ובכל יומא נפקי הני לאפי הני [בכל יום יוצאים אלו כלפי אלו למלחמה], ומקטיל חד מינייהו, ומיטרדי לאוקמי מלכא, וזהו ה"זמם" דאיתא בקרא, דעל ידי שאינם יכולים להעמיד עליהם מלך, אינם יוצאים להחריב את העולם.

ועוד אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: יגעתי בתורה — ולא מצאתי [כלומר: לא הצלחתי], אל תאמן לו!²⁰¹

וכן אם יאמר לך: לא יגעתי, ואף על פי כן — מצאתי, אל תאמן!

אבל אם אמר לך: יגעתי ומצאתי, תאמן²⁰².

ועיי' במהרש"א שכתב דבר נחמד, דעל פי מאמר זה פירשו את הכתוב: "האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב". דהיינו, "האמנתי" שמצאתי, "כי אדבר" ש"אני עניתי מאד", דהיינו שיגעתי. אבל אם "אני אמרתי בחפזי" שמצאתי בחפזה, בלי יגיעה, אזי "כל האדם כוזב" ואל תאמן לו.

203. מביאים בשם הגאון ר' ישעיה פיק, לבאר מאמר זה בדרך מליצה. והוא, דלמחוק ולשבש הספרים — הוא דבר קל מאד. אבל לאוקמי גירסא, דהיינו, לקיים הגירסא, ולהבינה כפי שהיא הגירסא הכתובה, שלא נצטרך למחוק הספרים — לזה צריך האדם סייעתא דשמיא.

204. הכי איתא במהרש"א במס' ברכות [ז' ע"ב], דמזל שעה גורם לו. אבל סופו יהיה כדכתיב בסיפיה דקרא ד"אל תתחר במרעים": "כי כחציר מהרה ימלו, וכירק דשא יבולון וגו', ועוד מעט ואין רשע וגו'". עיי"ש.

200. כתב המהרש"א, דהן כנגד שס"ה ימות החמה, כי עשיו מונה לחמה. וכל אחד מהם, מושל ביומו מימי השנה. עיי"ש.

201. ביאר בעל בינה לעתים, דהיינו, שאם כשיגיע בתורה — לא יכולת למצוא בה מאומה, כי לא הגיע שכלך לעומקו של אותו דבר — אל תאמן שלא מצאת, כי אדרבה, מצאת הרבה, לפי שהיגיעה עצמה — היא המציאה, והיא תיחשב לך להשגת התכלית.

202. ר' חיים מוולאזין [ברו"ח פ"ד מ"א ד"ה והנה] ביאר מאמר זה, דהיינו, שאם יאמר לך אדם כי אך ע"י היגיעה השכיל, ולא מציאה מצא — אל תאמן לו.

וכן אם יאמר לך: לא יגעתי ומצאתי — אל תאמן. כי אי אפשר למצוא — כי אם אחרי היגיעה. דאז מזכהו ה' — ומוצא.

יגעתי ומצאתי — תאמן. כלומר, דגם אחרי שיגע בתורה, יאמן כי רק מציאה מצא.

ולא עוד, אלא שזוכה בדין באותה עת. שנאמר: "מרום משפטיך מנגדו" [שמורמים ומסולקים המשפטים ממנו].

ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו. שנאמר: "כל צורריו יפיה בהם", שבנפיחה בעלמא הם נופלין.

ותמהינן: איני? וכי אסור להתגרות ברשעים? והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. שנאמר: "עוזבי תורה יהללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בה!"

וכן תניא: רבי דוסתאי בר מתון אמר: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה!²⁰⁵

ואם לחשך אדם לומר שאסור להתגרות בהם, ומביא ראיה ממקרא זה: "אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה", אמור לו: מי שלבו נוקפו משום עבירות שבידו — אומר כן!

דבאמת אין כוונת המקרא, שאסור להתגרות ברשעים, אלא הכי הוא פירושא דקרא: "אל תתחר במרעים" — להיות במרעים [תתחר] מלשון תחרות, כלומר, אל תאחזו במעשיו]. "ואל תקנא בעושי עולה" — להיות בעושי עולה.

וראיה לדבר — מסיפא דקרא:

ואומר: "אל יקנא לבך בהטאים וגו'", דהכא על כרחך דאין הכוונה לומר שלא תתגרה בהם, דהא כתיב בסיפא דקרא: "כי אם ביראת ה' כל היום". אלא ודאי כוונת הכתוב לומר שלא תהא כמו החטאים, אלא — הוי ירא שמים.

חזינן דמותר להתגרות ברשעים, וקשיא אדרבי יצחק, דאמר: "אל תתגרה בו"?!

ומתרצינן: לא קשיא. הא דאמר רבי יצחק אל תתגרה בו — במילי דידיה, במה שנוגע לאדם עצמו²⁰⁶. ואילו הא דאמרן דמותר להתגרות בו — היינו במילי דשמיא.

ואיבעית אימא: הא הוא במילי דידיה. ולא קשיא, הא דמותר להתגרות בו — בצדיק גמור. והא דאמרן דאסור להתגרות בו — בצדיק שאינו גמור²⁰⁷.

ומייתנין ראייה לכך, שצדיק שאינו גמור, יכול להנזק על ידי רשע:

דאמר רב הונא: מאי האי דכתיב בחבקוק: "למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו"?

הכי דייקנן מקרא: צדיק ממנו, דהיינו, אדם שהוא צדיק יותר מהרשע, אבל אינו צדיק

205. בגמ' בברכות [שם] איתא, דאיהו נמי לייף מקרא ד"עוזבי תורה יהללו רשע וגו'".

206. בעל מלאה קטורת מפרש, ד"מילי דידיה" — היינו שהוא חוטא לתיאבון, מחמת תאות נפשו — אז אל תתגרה בו, כי יש תקוה שאחר שימלא תאוותו — ישוב בתשובה. ו"במילי

דשמיא" — היינו שהוא רשע להכעיס, שאז צריך להתגרות בו, שלא יחטיא את אחרים.

207. ולפי זה, לעולם אין מצוה להתגרות ברשע. דאין לאדם לסמוך על עצמו שהוא צדיק גמור. ולתירוצא קמא נמי, האי דאמרין דמותר להתגרות, ולא קאמר דמצוה היא, היינו משום

גמור — בולע הרשע. אבל צדיק גמור — אינו בולע! 208

ואף על כך תמה הבקוק הנביא: "למה תביט וגו' בבלע רשע צדיק ממנו", כלומר, דאף שאינו צדיק גמור, מכל מקום, למה יבלענו זה הרשע, כיון שסוף סוף אותו צדיק שאינו גמור — צדיק יותר מהרשע?!

ואי בעית אימא: באמת בעלמא מותר להתגרות בו. אבל היכא דשעה משחקת לו לרשע — שאני. דבאותה שעה, אפילו צדיק גמור עלול להנוק 209.

אמר עולא: איטליא של יון — זה כרך גדול של רומי. והוא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה.

ויש בה שס"ה שווקים, כמנין ימות החמה.

ושוק הקטן שבכולם — הוא של מוכרי

עופות, והוא גודלו ששה עשר מיל — על ששה עשר מיל.

ומלך סועד בכל יום באחד מהן [מאותן שווקים].

והדר בה, באיטליא, אף על פי שאינו נולד בה, נוטל פרס [מזון] מבית המלך.

וכן הנולד בה, אף על פי שאינו דר בה, נוטל פרס מבית המלך.

ושלשת אלפים בי בני [בתי מרחץ] יש בו.

וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה יש בו, שהחלונות גבוהים מן החומה, ולכן אינם מעשנים אותה, וזוהי חשיבות.

צדו אחד של איטליא של יון — ים, וצדו אחד — הרים ונבעות, צדו אחד — מחיצה של ברזל, וצדו אחד — חולסית [מקום אבנים דקות] ומצולה [קרקעית הנהר] 210.

209. הכי איתא ביעב"ץ. וכתב, דהיינו במילי דידיה. אבל במילי דשמיא, לעולם אימא, דאפילו צדיק שאינו גמור — מותר להתגרות בו. ולצדיק גמור — מצוה וחובה נמי איכא. וכולהו שינויי קושטא נינהו. עיי"ש. ועיי' ביעב"ץ במס' ברכות.

ועיי' ברש"ש שכתב, דצריך לומר, דהא דאמר רבי דוסתאי ברבי מתון לעיל, דמי שלבו נוקפו אומר כן, חד מתרי ותלת טעמי נקט. דהא איכא טעמי בגמ', דאפילו לצדיק אסור להתגרות ברשע, היכא דשעה משחקת לו וכי'.

210. כתב המהרש"א, דסיפור גדולתה וחשיבותה של רומי אתא לאשמועינן, דאם

דאם לבו נוקפו משום עבירות שבידו — אין עליו חיוב. אך גם חשש סכנה אין בזה. מהרש"א במס' ברכות.

208. כתב בעיני שמואל, דהכי פירושו: דרשע שהשעה משחקת לו, יש לו מזל נפלא ברום המעלה, ולכן אסור להתגרות בו, כי מי יודע, אם יהיה בידו כח להתגבר על המזל.

אבל על ידי התורה, יש בידו כח לשנות המזל. וכן במילי דשמיא, אין כח במזל — נגד מילי דשמיא. כי כח התורה והמצות הוא למעלה מהטבע. וכן בצדיק גמור כתיב: "ותגזר אומר ויקם", ולאיש כזה — יש כח להלחם נגד המזל, ולכן, מי שיש בידו כח זה, מותר להתגרות ברשע.

מתניתין:

קראו את המגילה באדר הראשון, ואחר כך נתעברה השנה²¹¹ 212 — קורין אותה שוב באדר שני.

אין בין דיני אדר הראשון לדיני אדר השני — אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים²¹³. שאם עשאן באדר ראשון — לא יצא ידי חובתו. וצריך לחזור ולקיימן באדר השני [מאירי].

גמרא:

מדקתני בסיפא דמתניתין, דליכא בינייהו אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים, משמע, הא לענין סדר ד' פרשיות שקורין בחודש אדר [שקלים, זכור, פרה והחודש²¹⁴], זה וזה — אדר ראשון ואדר שני — שוין. שאם קראן באדר ראשון, אין צריך לקרותם שוב באדר שני²¹⁵.

ומקשינן: מני תנא דמתניתין? לא תנא קמא,

לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו — על אחת כמה וכמה.

211. כתב הר"ן, דנקט הכי לרבנותא, דלא מבעיא היכא דנתעברה ואח"כ קראוה — דודאי לא יצא, אלא אפילו קראוה ואח"כ נתעברה — לא יצא.

212. בגמ' בסנהדרין [י"ב ע"א] ובראש השנה [ז' ע"א] איתא, דאין מעברין אלא את חדש אדר. והכי איתא להלכתא ברמב"ם [פ"ד מהל' קידוש החודש ה"א]. וכתבו תוס', דהטעם משום דכתיב במגילת אסתר: "חדש שנים עשר הוא חדש אדר", ואם יעברו אחד משאר החודשים, לא יהא אדר חודש שנים עשר.

ורבינו יונה כתב עוד טעם בשם המכילתא, דילפינן עיבור שנה מעיבור חודש. מה חודש, אין תוספת עיבורו אלא בסוף החודש, אף שנה, אין תוספת עיבורה — אלא בסוף שנה.

ובקדושת לוי [פרשת כי תשא] כתב עוד טעם, משום די"ב חדשי השנה הם כנגד י"ב השבטים [כדאיתא בטור סי' תי"ז]. וחודש אדר, שהוא מזל דגים, הוא כנגד יוסף [שביוסף לא שלטה עין הרע — כדגים]. ויוסף הוליד ב' שבטים: מנשה ואפרים, לכן יש בו שני אדרים.

213. כתב הר"ן, דהאי דלא נקט נמי סעודת

פורים דאיכא בין אדר ראשון לשני, היינו, משום דאיסור תענית והספד שנוהג בזה ובזה, ילפינן מדכתיב "שמחה ומשתה". ומהאי קרא ילפינן לסעודת פורים, אם כן, באמת ראוי להרבות בסעודה ב"ד שבאדר ראשון, עיי"ש.

אמנם בתוס' [ד"ה ורבי אליעזר] מסיק: "וכן הלכה, דאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון".

214. כתב הריטב"א, דיש מי שפירש, שלא אמרו "הא לענין פרשיות וכו'", אלא לפרשת שקלים ופ' זכור בלבד, שהן מענין אדר ופורים. אבל פרשת פרה והחודש, שהן מענין ניסן, לדברי הכל קרינן להו באדר שני, שהוא סמוך לניסן, ואפילו אם קראום כבר באדר ראשון. וסיים דפירוש זה אינו מחזור, מדסתים הש"ס "הא לענין פרשיות", אלמא דבכולהו מיירי.

215. וכתב הרא"ש [סי' ז', ד"ה מתני' קראו], דהיינו דווקא היכא דקראו כל הד' פרשיות באדר הראשון, ושוב ראו צורך לעבר את השנה. אבל אם עברו את השנה קודם אדר, אזי הוי אדר הראשון כמו שבט, וקוראין את הפרשיות דווקא באדר השני, וכן לענין הספד ותענית — אסורין דווקא בשני [עיי"ש ובקרבן נתנאל ובתפארת שמואל, שיש בזה כמה גרסאות]. וכן כתב הטור [סוסי' תרפ"ח].

ולא רבי אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל!

דתניא: אם קראו את המגילה באדר הראשון, ואחר כך נתעברה השנה, קורין אותה שוב באדר השני. שכל שאר מצות הפורים שנוהגות באדר השני — נוהגות אף בראשון. דהיינו, שאם קיימן באדר ראשון, אין צריך לחזור ולקיימן בשני. חוץ ממקרא מגילה — שנוהג דווקא בשני.

רבי אליעזר ברבי יוסי חולק על תנא קמא, ואומר: אין קורין אותה שוב באדר השני. לפי שכל מצות שנוהגות בשני — נוהגות בראשון, ואפילו מקרא מגילה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני. שכל מצות שנוהגות בשני — אין נוהגות בראשון, וצריך לקיימן שוב בשני.

ושוין כל הני תנאים שנחלקו לעיל — בהספד ובתענית, שאמרוין ב"ד וט"ו שבזה — ובה, באדר ראשון — ובאדר שני.

ותמהינן אברייתא: הא רבן שמעון בן גמליאל — היינו תנא קמא, שהרי גם תנא קמא סובר, שקורין את המגילה שוב באדר שני!?

אמר רב פפא: סדר פרשיות — אימתי קורין אותן — איכא בינייהו. ובהכי פליגי:

דתנא קמא סבר: כל המצוות של חודש אדר, לכתחילה עושין אותן באדר שני. ואי עבוד בראשון [ואם עשאוין באדר ראשון] — עבוד, ויצאו ידי חובתן. בר [חוץ] ממקרא מגילה, דאף על גב דקרו אותה באדר ראשון, קרו [צריכין לקרותה שוב] בשני.

ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה, לכתחילה קורין בראשון, ואין צריך לחזור ולקראה בשני.

ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון — קרו [צריכין לקרות] בשני. דהא איהו אמר: "שכל מצות שנוהגות בשני — אין נוהגות בראשון", משמע דאפילו סדר פרשיות.

והשתא הדרינן לקושיין דלעיל.

מתניתין מני?

אי תנא קמא, קשיא מתנות לאביונים! דבמתניתין תנא, דמצות מתנות לאביונים נוהגת דווקא באדר שני, ואילו תנא קמא דברייתא אמר, דרק מקרא מגילה בעינן

בדברי הטור. ועיי' בדרכי משה.

ובחתם סופר תמה על הא דפשיטא ליה לב"י, דציבור שטעה — דמי לב"ד שנמלך לעבר אחר קריאת המגילה. דלכאורה לא דמי, דבב"ד שנמלך, בשעה שקראו את המגילה מיהת — היה בחזקת אדר. משא"כ בציבור שטעה, הרי כבר נתעברה השנה מימות עולם, ואדר הראשון — שבט הוא בלי ספק! עיי"ש.

והקשה הב"י, א"כ הרי אין בזה נפקותא בזמנא, שהרי אין מעברין עפ"י הראיה, ולא יזה צורך כתב הטור דין זה כלל?

וכתב, דאפשר דנ"מ לבני העיר שטעו וחשבו שהשנה פשוטה, וקראו המגילה והפרשיות באדר הראשון, ואח"כ נתברר להם שהיא מעוברת, דאין קורין שוב את הפרשיות באדר השני. ועיי' בב"ח שם שהאר"ך, וכתב דגירסא מוטעת היא

למעבד דווקא בשני. משמע, דמתנות לאביונים, אם נתנן בראשון — יצא ידי חובתו!?

אי רבי אליעזר ברבי יוסי, קשיא נמי ממקרא מגילה: דהא סבירא ליה דאפילו מקרא מגילה — לכתחילה קורין באדר ראשון!?

אי רבן שמעון בן גמליאל, קשיא סדר פרשיות! דמתניתין משמע דאם קראן בראשון — אין צריך לקרותן שוב באדר שני, ואילו רבן שמעון בן גמליאל אמר דצריך לקרותן בשני!?

ומתרצינן: לעולם מתניתין כתנא קמא. ותנא בבביתא מקרא מגילה דנוהג רק בשני, והוא הדין למתנות לאביונים — דבעינן למעבד דווקא בשני, דהא — בהא תליא, שהרי עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, כדארמין לעיל.

ואי בעית אימא: לעולם מתניתין רבן שמעון בן גמליאל היא. ומתניתין חסורי מיחפרא, דהכי קתני: "אין בין י"ד שבאדר הראשון ל"ד שבאדר השני, אלא מקרא מגילה ומתנות. ואתא מתניתין למעוטי הספד ותענית, דהכי תשמע מינה: הא לענין הספד ותענית — זה וזה שוין, שאסורין בזה ובזה".

ואילו לגבי סדר פרשיות — לא מיירי

מתניתין, ולא תשמע מינה מה דינן. ובאמת איכא למימר, דגם סדר פרשיות — בעינן למעבד דווקא בשני.

אמר רבי יוחנן בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי, דכל מצוות שנוהגות בשני — אין נוהגות בראשון.

אמר רבי יוחנן: ושניהם, רבי אליעזר ברבי יוסי ורבן שמעון בן גמליאל — מקרא אחד דרשו. דכתיב במגילת אסתר: "לקיים עליהם להיות עושים וגו' בכל שנה ושנה".

ובהכי איפליגו:

דרבי אליעזר ברבי יוסי סבר דהכי דרשינן לקרא: להיות עושים כבכל שנה ושנה. מה בכל שנה ושנה — עבדינן למצוות הפורים באדר הסמוך לשבט, אף כאן — שנתעברה השנה, בעינן למעבד באדר הסמוך לשבט, דהיינו אדר ראשון.

ורבן שמעון בן גמליאל סבר דהכי דרשינן: דבעינן למעבד כבכל שנה ושנה. מה בכל שנה ושנה — עבדינן באדר הסמוך לניסן, אף כאן שנתעברה השנה — בעינן למעבד באדר הסמוך לניסן, דהיינו אדר שני²¹⁶.

והוינן בה: בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי, מסתבר טעמא דידיה, דהא אין מעבירין²¹⁷

על המצוות שייך דווקא היכא שיש לפניו שתי מצוות, דאז יש לו לעשות המצוה שפוגע בה ראשון תחילה, משום אין מעבירין על המצוות, וכדארמין במס' יומא [ל"ג ע"א], דדישון מזבח הפנימי קודם לדישון המנורה, משום שכשנכנס להיכל — פוגע קודם במזבח. וכש"כ

216. ולתרוויהו ילפינן, דכי היכי דבכל שנה ושנה, אין עושין את מצוות הפורים אלא פעם אחת, הכי נמי במעוברת. הגר"א.

217. כתב הטורי אבן, דהאי "אין מעבירין" לאו דווקא, דאין שייך הכא האי כללא. דאין מעבירין

על המצות²¹⁸, ולהכי בעינן למעבד באדר הסמוך לשבט²¹⁹.

אלא רבן שמעון בן גמליאל, מאי טעמא דידיה, דדריש קרא למעבד באדר הסמוך לניסן?

אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל, משום דמסמך [לסמוך] גאולה דפורים לגאולה דפסח — עדיף.

רבי אלעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל — מהכא: דכתיב "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית". ומדכתיב "השנית" — משמע דבעינן למעבד את מצוות הפורים באדר שני²²⁰.

ואיצטריך למיכתב קרא ד"השנית", א-1 ואיצטריך למיכתב קרא ד"בכל שנה ושנה", דמיניה נמי דרשינן לעיל, דבעינן למעבד באדר שני.

דאי מ"בכל שנה ושנה", הוה אמינא כי קושיין [קקושייתנן], דאדרבה, עדיף למעבד באדר ראשון, דהא אין מעבירין על המצוות! קא משמע לן קרא ד"השנית", דעבדינן בשני.

ואי אשמועינן רק קרא ד"השנית", הוה אמינא דבעינן למעבד בתחילה [לכתחילה] גם באדר ראשון וגם באדר שני, קא משמע לן קרא ד"בכל שנה ושנה" דדוקא בשני עבדינן — ולא בראשון.

שכשהתחיל במצוה, אין מפסיק לעשות מצוה אחרת.

אבל הכא הוי רק העברת זמן, דשייך ביה כללא ד"זריזין מקדימין למצוות", כי היכי דאמרינן במס' יומא [כ"ח ע"ב] גבי מצות מילה, שכל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימין. ובספר שיח השדה כתב בשם האבני נזר, דהכא שייך "אין מעבירין", משום דיש זמן המפסיק שאין ראוי למצוה, שהרי אם יעבור יום י"ד של אדר ראשון, לא יהיה זמן ראוי למצוה עד י"ד דאדר שני [אבל גבי מילה, דכל היום כשר למצוה, לא שייך אין מעבירין, אלא זריזין מקדימין].

218. כדילפינן במכילתא מקרא ד"ושמרתם את המצות": אם באה מצוה לידך — אל תחמיצנה, אלא תקיימנה מיד.

ואיכא פלוגתא באחרונים, אי שייך האי כללא אף היכא דהמצוה שפוגע בה תחילה קלה יותר, ואם יקיימנה — לא יוכל לקיים אח"כ מצוה חמורה יותר. דהרדב"ז בתשובה [ח"ד סי' י"ג]

כתב, דיעשה את המצוה הראשונה. אבל בשו"ת חכם צבי [סי' ק"ו] כתב, דימתין ויעשה החמורה. ונ"מ, כגון שיכול לשמוע קריאת מגילה רק פעם אחת, או ביום בלבד, או בלילה בלבד. וקריאת הלילה — קלה יותר מקריאת היום, א"כ לכאור' תליא בהך פלוגתא.

219. ובטורי אבן הקשה, א"כ, למאי בעינן קרא? ותירץ, דקמ"ל קרא, דאפילו לא קרא באדר הראשון, לא יקרא שוב באדר השני [דאי מטעמא דאין מעבירין — היה צריך לקרות בשני]. והכי איתא בריטב"א, דכשם שלמ"ד דקורין באדר הסמוך לניסן — דווקא אז קורין, דלעכב בא הכתוב, ה"ה למ"ד אדר הסמוך לשבט — דווקא אז קרינן, ולא באדר שני. ועיי' בשפת אמת.

220. ובירושלמי [פ"א ה"ה] איתא עוד טעם. והכי איתא התם: "רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: אותה שנה [שהפיל בה המן פור] — היתה מעוברת". עיי"ש. [ועיי' בנפש יהונתן פרשת פקודין].